

Praktická ukázka z ambulance klinické farmacie - kazuistika pacienta s gynekomastií

PharmDr. Hana Nováková

Oddělení klinické farmacie, Městská nemocnice Ostrava

DRP: Gynekomastie vzniklá na podkladě kombinace spironolaktonu a dutasteridu, vzájemnou potenciací stejného nežádoucího účinku obou léčiv.

Antagonista aldosteronu spironolakton je dobře znám jako lék schopný vyvolat gynekomastii u mužů, dle SmPC se jedná o velmi častý nežádoucí účinek. Pokud je spironolakton podáván v běžné denní dávce 25 mg při léčbě srdečního selhání, je jeho výskyt kolem 10 %. Pokud jsou však ve specifických indikacích podávány dávky kolem 150 mg denně, objevuje se až u 50 % pacientů. Mechanismus vzniku gynekomastie je u spironolaktonu komplexní. V patogenezi hraje roli několik mechanismů. Spironolakton snižuje produkci testosteronu ve varlatech, je antagonistou testosteronu na jeho receptorech, vyvazuje testosteron z vazby na SHBG (sex hormon binding globulin) a zvyšuje periferní aromatizaci testosteronu na estrogenery.

Dutasterid je neselektivní inhibitor izoformy I a II enzymu 5 α -reduktázy, která v těle přeměňuje část testosteronu na účinnější androgen dihydrotestosteron. Při terapii benigní hyperplazie prostaty je tento efekt žádoucí, po několikaměsíční léčbě dochází ke snížení plazmatické koncentrace dihydrotestosteronu o více než 90 % a ke snížení objemu prostaty o více než 20 %, a tím ke snížení mikčních potíží. Vlivem zvýšení plazmatické koncentrace volného testosteronu se však zvyšuje jeho periferní aromatizace na estradiol, což může vyústit v gynekomastii. Dle SmPC je gynekomastie častým nežádoucím účinkem dutasteridu, avšak s frekvencí výskytu do 2 %, tedy objevuje se v daleko nižší míře než u spironolaktonu.

V prezentaci bude rozebrán kazuistický případ seniora, kterému byl pro gynekomastii trvající tři měsíce v červnu tohoto roku vysazen praktickou lékařkou spironolakton, po dvou týdnech však nedošlo ke zlepšení. Proto byl pacient začátkem července odeslán do Ambulance klinické farmacie Městské nemocnice Ostrava k posouzení jiné možné polékové příčiny. Díky vynikající mezioborové spolupráci se podařilo pacienta zcela zbavit gynekomastie do začátku srpna. Racionalizací chronické medikace, která bude diskutována v kazuistickém sdělení, jsme se především snažili o celkové zlepšení kvality života křehkého seniora.

Literatura

1. Bobek D., Šíma M., Slanař O.: Gynekomastie jako nežádoucí účinek léčiv. Prakt. lékař. 2021, 17(3): 147-149.
2. Souhrn údajů o přípravku. Verospiron 25 mg tablety. Datum revize textu: 7.6.2022. Nahlédnuto přes www.sukl.cz/09/11/2023.
3. Souhrn údajů o přípravku. Dutrozen 0,5 mg/0,4 mg tvrdé tobolky. Datum revize textu: 31.3.2020. Nahlédnuto přes www.sukl.cz/09/11/2023.
4. UpToDate©, Lexicomp® Drug information, Wolters Kluwer. Dutasteride. Citováno 09/11/2023. Dostupné z: <https://www.uptodate.com/contents/dutasteride-drug-information>.